

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๒

กำลังจิตเหนือกำลังได้ในโลก

พระกรรมฐานเกี่ยวกับเรื่องความสามัคคี ไม่เหมือนทางปริยัติ ทางกรรมฐานปฏิบัติเอาจริงเอาจัง ไม่ว่าจะทำอะไรทำตามหลักธรรมจริง ๆ ความสามัคคีทำนั้นก็พูดไว้แล้ว อภิธานียธรรมสูตร **สมคคา สนุปีตีสสนุติ,สมคคา วุญฺญุหีสสนุติ, สมคคา สงฺฆกรณียานี กรีสสนุติ. วุฑฺฒิเยว ภิกฺขเว ภิกฺขุณฺโณ ปาฏิกงฺขา โน ปริหานี.** ประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เวลาเด็กก็พร้อมเพรียงกันเด็กและพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ นี่ก็คือข้อหนึ่งใน ๗ ข้อของอภิธานียธรรมสูตร ธรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อความเจริญถ่ายเดียว ไม่มีความเสื่อม

ถ้าดำเนินตามหลักสราณียธรรม อภิธานียธรรมก็ถูกต้อง มีความสงบสุข อยู่ด้วยกันเป็นผาสูกประหนึ่งเหมือนอวัยวะเดียวกัน ในสราณียธรรมก็พูดชัด ๆ ลงท้าย ๆ บอกตั้งแต่เรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน **เอกีกาวาย สฺวัตตติ** เป็นไปเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน **ปิยกรโณ ครุกรโณ** เป็นไปเพื่อความรัก เป็นไปเพื่อความหนักแน่น ความเคารพ **สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกีกาวาย สฺวัตตติ** ย่อมเป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงสามัคคี เป็นไปเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เอกีกาว

ธรรมเหล่านี้เป็นของปลอมเมื่อไร ผู้ปฏิบัติไม่ปฏิบัติตามธรรมเหล่านี้มันจึงเลอะ ๆ เทอะ ๆ ถ้าปฏิบัติตามธรรมเหล่านี้แล้ว ที่ไหนศาสนาจะลดหย่อนอ่อนกำลังไปที่ไหน มันอ่อนแต่ผู้ปฏิบัติตามศาสนาเหลวไหลเหลวแหลกไป เพราะผู้ปฏิบัติศาสนาทั้งนั้น ศาสนธรรมยังคงเส้นคงวาดังที่ว่านี้

ความอยู่ด้วยกันหลายองค์จึงต้องระมัดระวังกิริยามารยาทการแสดงออกต่อกัน อย่าให้มีเรื่องของกิเลสแทรกออกมาหรือเป็นหัวหน้าออกมา มามีอำนาจในการเกี่ยวข้องกัน จะเป็นการกระทบกระเทือนทำให้แตกร้างสามัคคี อย่างน้อยก็ระแคะระคายให้เป็นการมุ่นของใจภาวนาไม่ลง นั่นหลักใหญ่อยู่ตรงนั้น ต่างองค์ต่างมีธรรมอยู่ในใจ มุ่น

อรรถมุงธรรมมุงเพื่อความถูกต้อง ไม่ยอมให้กิเลสประเภทเห็นแก่ตัวซึ่งฝังจมอยู่ภายในจิตใจ โผล่ออกมาทำลายธรรมะอันเป็นของดีของดีต่อที่ประชุมหน้าสงฆ์มันก็ดีหากเรา รักษาได้อย่างนั้น

ทำไมจะรักษาไม่ได้เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นของหยาบ ๆ ระวังเพื่อนฝูงอยู่ด้วยกัน พุดใครถูกใครผิดก็ทราบกันอยู่แล้วเพราะเป็นผู้ใหญ่ด้วยกัน พุดออกมาผิด ทำออกมาผิดกับหลักธรรมหลักวินัยต้องทราบกัน เมื่อทราบกันแล้วก็ **สงฆมกนุเต ปวาเรมิ** การปวารณาซึ่งกันและกันที่เคยได้ประกาศอยู่ทุกวันมหาปวารณา ก็ตักเตือนสั่งสอนกันได้ สมกับที่เปิดช่องเปิดโอกาสให้ซึ่งกันและกัน การกล่าวไปเฉย ๆ สักแต่ว่ากล่าวก็ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร นอกจากจะประกาศความเป็นหุ่นของพระเฉย ๆ หากสารคุณไม่ได้ นั่นคือการประกาศความเป็นพระไม่ใช่เป็นความจริงของพระผู้มุงอรรถมุงธรรม

การบวชเมื่อเรามุงต่ออรรถต่อธรรมอยู่ด้วยดีแล้วจะไม่มีมีความเดือดร้อนวุ่นวาย ไม่มี ความทุกข์เหมือนอย่างโลกทั่ว ๆ ไป เพราะนั่นมันร้อยแปดพันประการที่จะเป็นไปเพื่อความกระทบกระเทือนระหว่างการหาอยู่หากิน การซื้อการขายกัน กิจการงานทุกด้าน เพื่ออาชีพ นอกจากนั้นแล้วยังต้องการความเป็นผู้เรืองอำนาจอีก จึงต้องกระทบกระเทือนกันหลายแง่หลายทางเหลือประมาณที่จะพรรณนา แต่สำหรับพระเรานั้นไม่มี มีแต่มุงชำระสะสาง มุงถอดมุงถอนสิ่งที่เป็นเชื้อไฟ เป็นเหตุที่จะให้แสดงความเป็นมา อย่างที่กล่าวเรื่องของโลกนั้น เราถอนทุกวัน

ทุกข์ก็ทุกข์เพื่อการถอดถอนไม่ใช่ทุกข์เพื่อการสั่งสมที่จะเพิ่มพูนความทุกข์ขึ้นมาอีกเป็นขั้นที่สอง ความทุกข์เพราะการสำรวมระวัง การบังคับบัญชาจิตใจ การกดขี่บังคับหรือปราบปรามกิเลสแต่ละประเภท ๆ เป็นความทุกข์ธรรมดาของผู้จะก้าวพ้นจากความทุกข์ ต้องต่อสู้กับทุกข์ ตนเองก็ยอมได้รับทุกข์บ้างเป็นธรรมดา แต่ทุกข์อันนี้ไม่ใช่ทุกข์เพื่อกิเลสเกิดขึ้นเพิ่มพูนความทุกข์ขึ้นให้เรา ทุกข์นี้ขึ้นไปเพื่อธรรมเกิดขึ้นเพื่อความสุขแก่เรา

พระพุทธรูปก็ทรงทุกข์ให้เห็นเป็นคติตัวอย่างมาด้วยดีแล้วไม่น่าสงสัย ถ้าพระพุทธรูปไม่ต่อสู้กับทุกข์จนผ่านพ้นทุกข์ ทั้งทุกข์ภายนอกคือกาย ทั้งทุกข์ภายในคือพระทัยแล้ว

ก็เป็นศาสดาสอนโลกทั้งหลายไม่ได้ บรรดาสาวกก็เช่นเดียวกันเป็นลำดับลงมา ล้วนแล้วตั้งแต่ผู้ได้แบกทุกข์หามทุกข์ต่อผู้กับทุกข์อย่างสมบุกสมบันในการดำเนินเหมือนกันหมด แต่ผลที่พึงได้รับของท่าน องค์นั้นสำเร็จพระโสดา องค์นี้สำเร็จพระสกิทาคา องค์นั้นสำเร็จอนาคา องค์นั้นสำเร็จอรหัตตอรหัตตอยู่ที่นี่ ๆ สุดท้ายก็สำเร็จอรหัตตอรหัตตไปเลยเมื่อผู้ไม่ถอย ความทุกข์จะต้องมีโดยลำดับ ตั้งแต่เริ่มแรกแห่งงานเพื่อรื้อถอนกิเลส

การงานอย่างอื่นไม่ค่อยมีสิ่งต่อสู้ แต่การงานเพื่อรื้อถอนกิเลสนี้ กิเลสนั้นแลเป็นตัวต่อสู้ธรรม ดีไม่ดีเราสู้มันไม่ได้แล้วยอมรับกลอุบายของมันที่หลอกลวงหรือซบกล่อมเราให้หลับสนิทไปด้วยโดยไม่รู้สึกตัว มีมากต่อมาก ด้วยเหตุนี้จึงต้องใช้ความพินิจพิจารณาในการประกอบความเพียรในอิริยาบถต่าง ๆ สติเป็นของสำคัญให้มีอยู่กับตัวเสมอ เมื่อระลึกอยู่กับธรรมบทใด กับอาการใด ก็ให้รู้สึกอยู่กับตัว ท่านเรียกว่าสัมปชัญญะ นี้ก็เป็นทุกข์อันหนึ่ง เพราะความบังคับไว้ให้สติอยู่กับตัว รู้อยู่กับตัว ให้ความรู้ย้อนเข้ามาสู่ตัวก็รู้สึกตัว

สติเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งความรู้ให้ย้อนเข้ามา ถ้าสติไม่มีความรู้ที่นั่นส่งไปข้างนอกตัวก็เหมือนตุ๊กตา ไม่มีความรู้สักอะไร ความรู้สึกเหล่านั้นไปอยู่ภายนอกเสียหมด ความไปอยู่ภายนอกแห่งความรู้สึกนี้คิดต่าง ๆ สำคัญมันหมายต่าง ๆ เพราะไม่มีสติเป็นเครื่องกำกับรักษาหรืออุดลากลมมาล้อมเป็นอันตรายต่อจิตใจ เพราะไปกว้านหาแต่สิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยเข้ามาเผาผลาญจิตใจของตนอยู่ตลอดเวลา

ไม่มีคำว่ากิเลสนี้อ่อนแอ กิเลสนี้ขี้เกียจไม่สั่งสมตัวเอง คำอย่างนี้ไม่มี แต่ผู้บำเพ็ญธรรมย่อมมีอ่อนกำลังและมีกำลัง ในเบื้องต้นเป็นอย่างนั้น กิเลสไม่มีคำว่าอ่อน จนกว่าสติปัญญาศรัทธาความเพียรของเรามีความแก่กล้าขึ้นไปโดยลำดับแล้ว สิ่งที่เป็นข้าศึกซึ่งกำลังรบกันกำลังห้าหน้ากันอยู่นั้นก็ลดน้อยลงไป นี้เรียกว่ากิเลสอ่อนกำลัง การอ่อนกำลังของกิเลสนั้นอ่อนด้วยอำนาจของธรรมเป็นเครื่องตบตอยฟาดฟันโดยลำดับ จนกระทั่งกิเลสสลายไปหรือว่ากิเลสตายลงไปจากใจเป็นลำดับลงมา ความต่อสู้ธรรมก็มีน้อย จนกระทั่งไม่มีกิเลสเหลืออยู่ในจิตใจเลย สิ่งที่จะมาเป็นปฏิกริยาต่อจิตใจให้เป็นข้าศึกต่อธรรม ซึ่งธรรมกับตนก็เป็นอันเดียวกัน เป็นข้าศึกต่อตนด้วยนั้นไม่มี

เราอยากให้หมู่เพื่อนได้รู้ได้เห็น เราอยากพบอยากเห็นตามความมุ่งหมายของเราที่
อุตสาหกรรมพยายามอบรมสั่งสอนหมู่เพื่อนมาเป็นเวลานาน และทุ่มเทกำลังลงทุกด้านเพื่อ
หมู่เพื่อน ไม่ว่าธรรมชั้นใด ๆ ไม่เคยปิดบังลี้ลับ ตลอดวิธีการดำเนินส่วนไหนที่พอจะนำ
ออกมาเล่าให้ฟังหรือพูดให้ฟังได้เพื่อเป็นคติต่อหมู่เพื่อน เราพร้อมเสมอและเคยพูดมา
อยู่เสมอ ก็เพราะอยากให้เห็นหมู่เพื่อนมีความเข้มแข็งต่อความพากเพียร เพื่อผลเป็นที่
พึงใจดังครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ท่านได้รับไปแล้ว ได้เกิดขึ้นกับตนเพราะความเพียร มี
ความเข้มงวดกวดขันตัวเองเพราะความเพียรกล้า เพราะสติปัญญาดี ประคองตนไป
โดยลำดับ ต้องการอยากเห็นอย่างนั้น

เพราะได้พิจารณาทดสอบมาเป็นลำดับลำดับตั้งแต่ขั้นเริ่มแรกแห่งการปฏิบัติธรรม พอ
ธรรมเข้าสู่ใจคือความสงบเยือกเย็นก็เห็นคุณค่าขึ้นทันที ประหนึ่งว่ามีน้ำหนักมากกว่า
ความสุขใดที่เคยผ่านมาแล้วทั้งนั้น เพียงชั้นความสงบเท่านั้นเราก็ยังเห็นคุณค่าของตัวเอง
และเห็นโทษแห่งความฟุ้งซ่านวุ่นวาย จึงทำให้มีแก้ไขยับความพากเพียรขึ้นไป
เรื่อย ๆ ความเด่นดวงของจิตก็แสดงขึ้นให้เห็นชัด ๆ ก็เลสซึ่งไม่เคยเห็นโทษของมันก็เริ่ม
เห็นไปโดยลำดับลำดับ เคยปฏิบัติมาอย่างนั้น เมื่อจิตมีความสงบเย็น

จิตนั้นมี ๒ จริต ส่วนมาก ๙๕ % จะมีความสงบเย็นลงธรรมดา ให้ถอนขึ้นมาเมื่อไรก็
ได้ นี่เป็นภาคทั่ว ๆ ไปของผู้ปฏิบัติ จริตนิสัยของคนเราส่วนมากเป็นอย่างนั้น ๕ % นั้น
มีความผาดโผนผิดประเภทนี้อยู่มาก ถ้ารวมก็รวมอย่างรวดเร็วเหมือนคนตกเหวตกบ่อ
รวมลงไปแล้วแทนที่จะอยู่กับที่ ถอนตัวออกมาเหาะเหินโจนทะยานขึ้นเมฆขึ้นหมอก
เมืองฟ้าเมืองสวรรค์จรดเวจีที่ไหนไปได้ มี ๒ ประเภท ประเภทนั้นต้องอาศัยครู
อาจารย์ที่มีความชำนาญชานาญช่วยจริง ๆ ไม่งั้นมีทางเสียได้จิตประเภท ๕ % นี้ ส่วน
ประเภท ๙๕ % ไปด้วยความราบรื่นดีงามธรรมดาไม่ล่อแหลมต่ออันตราย

เวลาสงบก็ปล่อยให้สงบ พอถอนขึ้นมาแล้วควรแก่การพิจารณาอย่างอนอนใจ การถอด
ถอนกิเลสทุกประเภทถอดถอนด้วยปัญญาทั้งนั้น ไม่ใช่ถอดถอนด้วยสมาธิ สมาธิเป็น
เพียงทำกิเลสให้สงบตัวเข้ามา เหมือนกับรวมตัวของกิเลสเข้ามาแล้วแต่เราไม่ฆ่ามันก็
ไม่ตาย ถ้าสมาธิอ่อนเมื่อไรกิเลสก็ฟุ้ง หรืออารมณ์ที่รุนแรงกว่ากำลังของสมาธิก็ทำ
สมาธิให้ฟุ้งได้ แต่ถ้าเป็นปัญญาแล้วจะเข้าไปโดยลำดับ กิเลสค่อยหลุดลอยไปเป็น

วรรคเป็นตอน นี่คือวิธีที่เหมาะสมอย่างยิ่งการปฏิบัติไม่เนิ่นช้า ไม่ติดสมาธิด้วยซึ่งทำให้เนิ่นช้า เวลาเราพิจารณาทางด้านปัญญา

ความถนัดชัดเจนในทางใดตามจริตนิสัย ให้เราถือเอาความถนัดทั้งหลายที่จะต้องพิจารณาตามอาการนั้น ๆ ที่อยู่ในวงสังขารมอันเดียวกัน แล้วจะกระจายไปหมด เมื่อเข้าใจอันหนึ่งแล้วก็ซึมซาบไปทั่วถึงกันหมด กำหนดดูบังคับใจของเราให้อยู่ในร่างนี้แหละ เวลาให้อยู่ในร่างก็ให้อยู่จริง ๆ

เอาร่างกายนี้เป็นรั้วเลยเถียว เออหนังเป็นรั้ว บังคับจิตให้เที่ยวอยู่ในหนังข้างนอกหนังข้างใน เลอะเลียบรั้วอยู่ข้างนอกแล้วก็เข้าวงในของรั้วได้แก่ร่างกายส่วนภายใน ดูเนื้อดูเอ็นดูกระดูกดูตับไตไส้พุงอาหารใหม่อาหารเก่า ดูขึ้นไปข้างบนข้างล่างด้านขวางสถานกลาง มีแต่ของปฏิภูลโสโครกทั้งนั้น ถ้าพูดถึงเรื่องอสุภะหรือปฏิภูล ถ้าพูดถึงเรื่องธาตุก็เต็มไปด้วยธาตุ ไม่ใช่เราไม่ใช่ของเรา เต็มไปด้วยของปฏิภูลไม่ใช่ของสวयของงามตามความเสกสรรปั้นยของกิเลสซึ่งชอบเสกสรรปั้นย เพราะกิเลสเป็นตัวปลอมอยู่แล้ว

อะไรที่จะเข้ากับกิเลสได้สิ่งนั้นต้องปลอม ความสวयงามนี้ก็คือของปลอมไม่ใช่ตรงตามความจริง ความจริงอย่างแท้จริงแล้วสวयงามที่ไหน ร่างกายของเราทุกส่วนมีส่วนไหนที่สวयงามน่ารักใคร่ชอบใจมันไม่มี แต่กิเลสมันพาเสกสรรจึงปั้นเกลียวกับธรรมของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นความจริง แล้วผลก็คือทำตัวให้ทุกข์อยู่นั้นแล

การพิจารณาจึงต้องบังคับจิตให้ยังไปตามอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งเป็นความจริงอยู่แล้วทั้งด้านอสุภะทั้งด้านธาตุด้าน **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** ตามแต่ความถนัด อสุภะก็เอา เมื่อพิจารณาออกจากอสุภะแล้วก็ลงเป็นธาตุ มันหากเป็นของมันเอง จะแยกไปในไตรลักษณ์ใดก็ได้ **อนิจจัง** หรือ **ทุกขัง อนตตา** หรือทั้งสามมันก็วิ่งถึงกัน นี้เรียกว่าการพิจารณาด้านปัญญา

เมื่อพิจารณาอันนี้ถ้ามันมีความดูดีที่ที่จะต้องพิจารณาภายนอกเข้าเป็นเครื่องประกอบเทียบเคียงกัน จะเป็นร่างใดรูปใดก็ตามก็พิจารณาแบบเดียวกันนี้ ได้สดได้ส่วนทั้งข้างนอกข้างในแล้วจะหลงไปไหนจิต ข้างนอกก็เหมือนกันกับอันนี้ ข้างนี้ก็เหมือนกันกับข้างนอก หลงไปไหนงมงายไปไหน มันก็สงบตัวของมันลงเอง คำว่าสวยว่า

งามเบาลงไป ความละเมอเพื่อฝันไปในความสวดยความงามที่เคยเป็นมาก็จะดับลงไปเรื่อยๆ วิจารณ์ซ้ำๆ ซากๆ จนเป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนหายสงสัย ไม่มีที่ลี้ลับแล้ว การถอนความยึดมั่นสำคัญผิดอันเป็นตัวจอมปลอมนั้นมันก็ถอนเข้ามาเองด้วยอำนาจแห่งปัญญาที่พิจารณาเห็นแจ้งชัดเจนแล้ว เรียกปัญญา

เมื่อพิจารณาด้านปัญญาพอสมควรจิตมีความเมื่อยล้าได้เหมือนกัน เพราะจิตทำงาน การพิจารณาทางด้านปัญญาก็คืองานของจิต งานคู้ยเชื่อมุขุดค้นพินิจพิจารณา เหมือนกับทั้งฟาดทั้งฟันทั้งขุดทั้งแบกทั้งหามนั้นแหละ นี่เรียกว่างานของจิต เวลาทำไปนานๆ มันเหนื่อยเหมือนกัน เหนื่อยอยู่ภายในแล้วก็เหนื่อยธาตุขันธ์อีกด้วย เหนื่อยหัวใจ เหนื่อยร่างกาย ไม่เหนื่อยแต่จิตใจเฉยๆ

เข้า เข้าพักสมาธิ กำหนดธรรมบทใดบทหนึ่งเท่านั้นเวลาต้องการจะเข้าพัก ให้จิตอยู่ในบทแห่งธรรมบทนั้น ไม่สนใจกับอันใดนอกเหนือไปจากบทธรรมที่จะนำมาบริการเพื่อเป็นเครื่องยึดหรือที่เกาะของจิต ให้รวมกระแสเข้ามาสู่จุดเดียวแล้วก็สงบตัวลงไป คำบริการนั้นก็หมดปัญหาไปเพราะจิตทรงตัวได้แล้ว เหลือแต่ความรู้อันเด่นและสงบตัวอยู่ตามปกติของผู้มีจิตสงบหรือจิตรวม พอมีกำลังแล้วถอยออกไปอีกเหมือนกัน แต่อย่าไปคาดไปหมายเวลาพิจารณา จะให้เป็นอย่างนั้นจะให้เป็นอย่างนี้ เพียงคาดไว้เบื้องต้นแล้วให้จับงานปัจจุบันอย่าให้เคลื่อนคลาดพิจารณาเรื่อยๆ ไป นี่วิธีการพิจารณา

อันนี้พูดเพียงเป็นแถวเป็นแนวไว้สำหรับผู้ปฏิบัติได้ยึดเอาแง่ใดก็ตามไปปฏิบัติต่อตนเอง โดยจริตนิสัยของตนเอง หากรู้หากเห็นขึ้นมาก็ให้เป็นสมบัติของตนเอง อูบายวิธีการพิจารณาก็ให้เป็นอูบายของตัวเอง โดยอาศัยครูบาอาจารย์หยิบยื่นให้เพียงเงื่อนสองเงื่อนเท่านั้น แล้วไปตีแผ่กระจายออกไปเป็นเรื่องของเรา เป็นจริตนิสัยเป็นความฉลาดของเราเอง พิจารณาไม่มีสิ้นสุดเรื่องปัญญา ถ้ากิเลสไม่สิ้นสุดไม่หมดไปเสียเมื่อไร อูบายของปัญญาที่จะตามค้นคิด ที่จะเกิดขึ้นเพื่อแก้กิเลสหรือเพื่อทำลายกิเลสนี้จะมีไปโดยลำดับลำดับ

ถ้าถึงขั้นสติปัญญาอัตโนมัติแล้วนั้นเราไม่ต้องพูด เรื่องที่จะผลักจะไล่ปัญญาเราให้ทำงาน นอกจากจะได้รู้เอาไว้เพราะหมุนตัวเป็นเกลียว นี่จิตเหนื่อยร่างกายก็เพลีย

เพราะไม่ได้หลับได้นอน จิตไม่พอใจในการนอนแต่พอใจในการขุดการค้นตัดฟันกิเลสประเภทต่าง ๆ โดยลำดับ เพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงโดยถ่ายเดียวเท่านั้น นี่เราก็ต้องได้หักห้ามจิตไม่ให้เลยเถิด ไม่ให้เลยความพอดี

ร่างกายทำงานก็มีความเหน็ดเหนื่อยต้องพักผ่อนนอนหลับ หรือรับประทานอาหารให้เป็นกำลังของกายเพื่อควรแก่การงานอีกต่อไป จิตเมื่อมีความอ่อนเพลียเพราะการพิจารณาค้นคว้าทางปัญญา มากก็ต้องเหนื่อยและต้องพัก การพักของจิตนั้นพักด้วยสมาธิภาวนาให้จิตสงบ นี่คือความถูกต้องและจะนำไปเพื่อความราบรื่น

อยากพบอยากเห็นอยากได้ยินหมู่เพื่อนแสดงผลแห่งการปฏิบัติให้ได้ทราบ และอยากให้หมู่เพื่อนรู้เห็นสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ว่าอยู่ที่ไหน ใครจะเป็นผู้รู้ ใครจะเป็นผู้พิจารณา ใครจะเป็นผู้ตัดฟันกิเลส กิเลสอยู่กับผู้ใด คำว่ากิเลสดับไป ดับไปได้ด้วยเหตุผลกลไกอะไร ดับไปอย่างไร ดับด้วยวิธีการอันใด ให้รู้ประจักษ์ตัวเอง ๆ เอาเองดีกว่าครุบาอาจารย์พูดเป็นไหน ๆ ให้เป็นภาคปฏิบัติของตัวเอง

อย่าไปสนใจกับเรื่องโลกเรื่องสงสาร เป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด กิเลสนี้เคยก่อความทุกข์ความทรมานให้เราามากต่อมากนานแสนนานแล้วไม่น่าสงสัย ว่าเราจะได้ดีมีมีความสุขความเจริญเพราะกิเลสหลุดออกไป หรือเพราะความเชื่อตามกิเลส

ฟังคำนี้ถึงพระพุทธเจ้าซึ่งแต่ก่อนก็เป็นคลังกิเลสเหมือนสัตว์โลกทั่ว ๆ ไป ผลที่จะพึงได้รับจากกิเลสที่ผลิตขึ้นคืออะไรบ้าง พระองค์ก็ทรงสัมผัสรับรู้มาโดยลำดับลำดับ หากจะประเสริฐเพราะเรื่องของกิเลสแล้วพระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงแสวงหาโมกขธรรม เพื่อแดนหลุดพ้นจากกิเลสและเป็นความบริสุทธิ์วิเศษขึ้นมา จะต้องมัวจมอยู่กับโลกเช่นเดียวกับสัตว์โลกทั่ว ๆ ไป ฟังนำคติของพระองค์มาพิจารณาเทียบเคียงเป็นคติเตือนใจตัวเอง

เท่าที่เป็นมานี้ก็ไม่มีใครสงสัยแหละในเรื่องของกิเลส ไม่ว่าจะความโลภ ไม่ว่าจะความโกรธ หรือความหลง ราคะตัณหา มันแสดงผลออกมาอย่างไรบ้างพอทราบ เพราะเคยกันมานมนาน อันนี้เป็นสิ่งที่จำเจเหลือเกิน อยู่กับจิตใจ ผังอยู่กับใจเป็นประจำไม่มีเวลาพรัดพรากจากกันเลย แม้ขณะหลับก็เป็นเพียงกิเลสสงบตัวเท่านั้นไม่ออกทำงาน เราหลับกิเลสก็สงบตัว พอเราตื่นกิเลสก็ตื่น หรือจะเรียกว่าในขณะที่เราหลับกิเลสก็หลับไม่

แสดงตัว หลับสนิทนั่นคือกิเลสก็หลับสนิท นี่เราแยกออกมาจากความสงบของกิเลสใน
ขณะที่หลับสนิท จะว่ากิเลสหลับสนิทก็ได้ พอเราตื่นกิเลสก็เริ่มตื่นแล้ว

เมื่อเริ่มตื่นแล้วกิเลสจะเริ่มออกตามทวาร ออกเที่ยวหากินเที่ยวหากว่านอาหารตามที่
ต่าง ๆ ออกทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ครุ่นคิดอยู่ภายในจิตใจเป็น
ธรรมารมณ์ ล้วนแล้วตั้งแต่กิเลสทำงานของมัน นี่เป็นปกติของสามัญชนเราเหมือนกัน
หมดไม่มีข้อยกเว้น ถ้าจิตยังไม่บริสุทธิ์เสียตราบดีเราจะไม่เห็นความอิสระของจิตตราบ
นั้น

โรงงานของกิเลสทั้งหมดก็คือจิต ทำงานอยู่ที่นั่น ทางออกเข้าของกิเลสก็คือ ตา หู จมูก
ลิ้น กาย ใจ ใจเป็นพนักงาน ในขณะที่เดียวกันเราพยายามเอา ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
ของเราให้เป็นที่เดินทางเดินของธรรม ให้เป็นที่ผลิตรถผลิตรถธรรมผลิตรถผลิตรถนิพพานขึ้น
มา ดังที่เราปฏิบัติธรรมอยู่นี้เรียกว่าเราจะเปลี่ยนสภาพ เปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทำงานภายใน
เปลี่ยนผู้ออกแสวงหารายได้ภายนอก ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ให้ธรรมออกที่นี้

เห็นอะไรพิจารณาเป็นธรรม ได้ยินสิ่งใดพิจารณาให้เป็นธรรม เพื่อการถอดถอนตนเอง
เสมอไป นี่เรียกว่าธรรมออกทำงาน ผลที่ธรรมออกทำงานก็เป็นความสุข กิเลสออก
ทำงานเป็นความทุกข์ กว่านอะไรเข้ามามีแต่ยาพิษทั้งนั้น เผลอลงจิตใจให้เกิดความ
เดือดร้อนไม่มีเวล่ำเวลา ไม่มีเช้าสายบ่ายเย็น ไม่เลือกชาติชั้นวรรณะฐานะใด ๆ ทั้งนั้น
กิเลสต้องเหยียบย่ำทำลายลงเหมือนกันหมด

เราพยายามเปลี่ยนสถานที่ทำงานก็คือจิตดวงนั้นแหละ แต่ผู้ทำงานภายในจิตใจให้เป็น
ธรรม ออกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็ให้เป็นอาการของสติของปัญญา จิตออกไปถึงไหน
สติปัญญาตามต้อนตามพิจารณาให้รู้เหตุรู้ผล นี่เรียกว่าเปลี่ยนผู้ทำงานภายใน เปลี่ยน
ผู้ที่ออกสู่หางานภายนอก เป็นธรรมไปทั้งหมดด้วยความระมัดระวัง ทุกข์ก็ยอมรับ อย่า
เอาคำว่าทุกข์มาเป็นอารมณ์เครื่องกีดขวางจิตใจ จะทำให้ท้อแท้อ่อนแอ ซึ่งเป็นเรื่อง
ดูบายกลมาของกิเลสหลอกหลวงเรา

ถ้าธรรมแล้วไม่อ่อนแอ ถ้าธรรมแล้วต้องมีเหตุมีผลดำเนินตามนั้น ถ้ากิเลสแล้วหาเหตุ
ผลไม่ได้เพราะมันไม่ชอบเหตุผล กิเลสไม่เคยสนใจต่อเหตุผล เป็นไปตามความอยาก

ความต้องการของตนเท่านั้นเป็นสิ่งที่กิเลสต้องการ หรือเป็นทางเดิน เป็นเนื้อเป็นหนัง เป็นอวัยวะชีวิตจิตใจของมัน ถ้าเราจะพูดอย่างนี้ก็พูดได้ ไม่ว่าจะใครว่าแท้ของกิเลส ประเภทใดเหมือนกันหมด แล้วเราจะสงสัยที่ไหนโลกอันนี้เมื่อพิจารณาถึงอย่างนี้อยู่แล้ว

หัวใจใดก็เหมือนกัน ธาตุชั้นธอันใดที่อำนาจของกิเลสผลิตขึ้นมาเป็นวิบาก เป็นรูปเป็นกายเป็นหญิงเป็นชาย ก็ผลิตขึ้นมาจากกิเลสเป็นตัวเหตุให้มีวิบากดีชั่วติดตามมาด้วย ก็ไม่พ้นที่จะมีความทุกข์ รังของทุกข์เรือนของทุกข์ จะนอกเหนือไปจากกายได้ที่ไหน บ้านเรือนดีกรามต่าง ๆ ไม่ใช่ที่อยู่ของทุกข์นี้ บ้านเรือนคือร่างกายของเรานี้มันเป็นที่อยู่ของทุกข์จริง ๆ ทุกข์ที่ตรงนี้ ทุกข์ที่ตรงนี้ ทุกข์ที่ตรงนี้ นอกจากผมเท่านั้นแหละตัดออกมันก็ไม่เจ็บ นอกนั้นเจ็บหมด แม้แต่เล็บมือก็ยังเจ็บ ถ้าส่วนไหนมันตายไปแล้วก็ไม่เจ็บ..เล็บมือ จึงว่าเรือนแห่งความทุกข์ทั้งหลายหรือว่ากองทุกข์ ชั้นธะ แปลว่า หมวด ถ้าจะแปลให้เป็นความสวยงาม ถ้าแปลเพื่อเอาความจริงความจริง เพื่อรู้เหตุรู้ผล เพื่อรู้ถอนกิเลส เพื่อเห็นเหตุเห็นผลแห่งความทุกข์จริง ๆ แล้ว ก็เรียกว่า

ชั้นธะ แปลว่า กอง กองอะไร กองทุกข์ นั้น อะไรมันก็ทุกข์ด้วยกัน **รูป ก็ ทุกข์ อนิจจัง อนตตา เวทนาก็ ทุกข์ อนิจจัง อนตตา** เหมือนกัน สัญญา สังขาร วิญญาณ **อนิจจัง ทุกข์ อนตตา** เหมือนกัน จะไม่เรียกว่ากองทุกข์ได้ยังไง นี่ชั้นธ ๕ ก็มีเท่านี้ ตัวใจก็เป็นเรือนของทุกข์ ถ้าสติปัญญาไม่สามารถที่จะชะล้างขบไล้กองทุกข์อันเป็นผลของกิเลสผลิตขึ้นมาให้หมดไปแล้ว ใจก็คือกองทุกข์อยู่โดยดีตลอดกาลไหน ๆ ใจจะไม่พ้นจากกองทุกข์ ใจจะหาความสะอาดหมดจดหรือบริสุทธิ์ไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับการชำระสะสาง การชักฟอก ความช่วยเหลือจากเจ้าของคือสติปัญญา เราจะหาทางพ้นทุกข์ไม่ได้

เพราะฉะนั้นเราเป็นผู้รับผิดชอบเรา เมื่อทราบแล้วด้วยเหตุผลอย่างชัดเจนเช่นนี้ เราจะรอดได้อย่างไร จะมาอ่อนแอซีเกียจมักง่ายได้อย่างไร อยากรู้จะพ้นเราก็ต้องพยายามแหวกว่ายจนกระทั่งชีวิตหาไม่ จะตายก็ตายด้วยความแหวกว่าย ไม่ตายให้พ้นถึงฝั่งแห่งความหลุดพ้นหรือถึงฝั่งพระนิพพาน สมความเป็นลูกศิษย์ตถาคต ไม่สงสัยในเรื่องโลกอันนี้ซึ่งเป็นแดนแห่งป่าช้าความเกิดตายเต็มไปหมด อยู่สถานที่ใดถ้าลงมีแดนแห่งความเกิดแก่เจ็บตายอยู่แล้ว เราอย่าหวังความสุขที่จะเป็นที่พึงใจ

ความคาดคะเนความเดาไม่ใช่ความจริง ความรู้ประจักษ์แจ้งในธรรมทั้งหลาย ทั้งอนิจจัง ทั้งทุกข์ ทั้งอนตตา ครอบโลกธาตุนี้เป็นความจริงไม่สงสัย เมื่อพิจารณาถึงขนาดนั้นแล้วหายสงสัย แล้วก็สนุกที่จะประกอบความพากเพียร สนุกที่จะฟาดฟันหันแหลกกับกิเลสอย่างไม่คิดชีวิตจิตใจจะเป็นจะตายร้ายดีประการใด ขอให้หลุดพ้นเท่านั้น เมื่อประมวลกำลังมาจากการพินิจพิจารณาโดยทางปัญญาอย่างชัดเจนแล้วอย่างนี้ จิตต้องมีกำลัง กำลังใดจะเหนือกำลังของจิตไม่มีในโลกอันนี้ กำลังของจิตเป็นสำคัญ กำลังใดความเฉลียวฉลาดใดจะเหนือปัญญาก็ไม่มีเหมือนกัน ต้องพยายามฝึกให้เกิดให้มีขึ้นอย่าอ่อนแอ

อยู่อิริยาบถใดจะขบจะฉับกับปัจจัยชนิดใดอยู่ก็ตาม อย่าลืมการทำงานของตน อย่าลืมตัวให้มีสติอยู่กับตัวเสมอ ลึนก็ไม่ดีตึงไม่ดีน ท้องก็ไม่ใหญ่ไม่โตจนเกินมนุษย์มนา เพราะท้องมีธรรม ท้องมีผู้กำกับ ลึน ปากมีสติปัญญาคอยกำกับ จะเป็นลึนปากที่เหมาะสมกับการเลี้ยงชีพของตน เหมาะสมกับเป็นที่ทำงานเพื่อร่างกายและความเป็นอยู่ และเพื่อการบำเพ็ญธรรมด้วยความสะดวกสบาย โดยไม่มีกิเลสตัณหาประเภทใด ๆ เข้าแทรกสิ่งในขณะนั้น ๆ ได้เลย นี่แหละความมีสติมีปัญญาเป็นอย่างนี้

พากันพิจารณาทุกซอกทุกมุมจึงจัดว่าเป็นผู้หาความฉลาด ไม่เช่นนั้นจะเอาตัวไปไม่รอดนะ ความฉลาดต้องขึ้นอยู่กับความชอบคิดพิจารณาไตร่ตรองย้อนหน้าย้อนหลัง พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายสัณหลายคม เช่นเดียวกับกิเลสมันเป็นตัวพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายสัณพันนัย สติปัญญาก็ต้องเป็นอย่างนั้น ให้ได้เสวยความสุขตามหลักธรรมที่ท่านประกาศสอนไว้จากพระทัยของพระพุทธเจ้า ที่ทรงมุ่งหวังประโยชน์ให้สัตว์โลกได้รับความสุขความเจริญทางด้านจิตใจเป็นสำคัญกว่าอื่นโดยทั่วกัน จนกระทั่งถึงหลุดพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิง ถึงความสุขอันสมบูรณ์

เราเป็นลูกศิษย์ตถาคตขอให้ฟังดำเนิน ฟังยึดพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นหลักใหญ่อยู่ภายในจิตใจ ยิ่งกว่ากิเลสที่มันแอบแฝงอยู่ภายในจิตใจ แล้วเป็นใหญ่เหยียบย่ำทำลายเราอยู่เสมอ อย่าได้นอนใจ

พูดท้ายเทศน์

เวลาเรียนหนังสือก็เป็นอย่างนั้น ที่นี้เวลามาออกปฏิบัติละซี อันนี้ยิ่งไปใหญ่ เพราะความเชื่อมั่นในตัวเองกับมรรคผลนิพพานมันเชื่อฝังลงไปมากแล้ว ก็เนื่องจากได้อ่านประวัติของพระพุทธเจ้าและประวัติของสาวก ได้สำเร็จมรรคผลนิพพานอยู่ที่นั่นที่นี้ จิตมันขยับเข้ามันอยากเป็นพระอรหันต์ แต่ยังไงเราจะต้องเรียนเสียก่อน จิตใจยังมีอาลัยอยู่กับการเรียน แต่มีข้อบังคับเอาไว้ว่าได้แค่ประโยค ๓ แล้วออก นักธรรมได้แค่ไหนก็ตามไม่สำคัญ

เพราะการที่จะสอบเปรียญ ๓ ประโยคนักธรรมตรีต้องได้ ไม่ได้เขาไม่ให้สอบ ถ้าสอบประโยค ๔ จะต้องได้นักธรรมโท ๔ - ๕ - ๖ นักธรรมโทได้แค่นั้น จะสอบเปรียญ ๗ - ๘ - ๙ ก็ต้องได้นักธรรมเอก มันมีกฎของเขา เราได้นักธรรมตรีแล้วนี่ สอบเปรียญก็ตกอยู่เรื่อย สอบนักธรรมควบกันไปมันก็ได้เรียนนักธรรม วาระสุดท้ายก็ได้ทั้งนักธรรมเอกทั้งประโยค ๓ ก็คุ้มกัน เพราะเราตกทั้งนักธรรมทั้งบาลี ตกทั้งสองเลย

แต่ก็ไม่เสียใจเพราะว่าภูมิของเจ้าของไม่ค่อยดี แปลธรรมบทปีเดียวก็ไปสอบกับเขา ครูให้สอบ เห็นว่าเราเรียงประโยคได้แล้ว ไม่ได้ก็ไม่เสียใจ นักธรรมโทก็ไม่เสียใจ เพราะภูมิไม่เต็ม ปีที่สองมานี้ภูมิเต็ม ปรากฏในใจเจ้าของ นักธรรมโทก็เต็ม ประโยคก็เต็ม สอบแล้วได้นักธรรมโทได้คะแนนเอกนะ ประโยคตกเสียใจมาก สอบปีหลังถึงได้ ได้ทั้งนักธรรมเอกทั้งประโยคสอบควบกัน นักธรรมเอกสอบปีเดียวได้ นักธรรมโท ๒ ปี ประโยคนี้สอบถึง ๓ ปี ทั้งเรียนรวมกันแล้ว ๔ ปี เรียนนี้เอาจริงเอาจัง หลับาลีนี้ผมท่องได้เหมือนปาฏิโมกข์ คล่องทุกเล่มเลยเอาจริงขนาดนั้น เอา ครูจะถามมามันกด่วงหมู่เพื่อนเสียเวล่ำเวลา

ดูประวัติที่จิตมันฝังแล้วนะอยากเป็นพระอรหันต์นะ ที่นี้พอจะออก มันก็มีมารอันหนึ่งหรือยังไงก็ไม่รู้แหละ พอจะออกจริง ๆ แล้ว เอ พระอรหันต์ทุกวันนี้จะยังมีหรือไม่หนาทหากมรรคผลนิพพานยังมีอยู่ ทำลงไปผลเป็นที่ตอบรับเป็นที่พึงใจแล้วยังไงก็จะเอาตายเข้าว่าเลยเทียว ทำไปใครจะมาแก้เรื่องมรรคผลนิพพาน ทั้ง ๆ ที่เรียนหนังสืออยู่นั้นมันก็ยังสงสัย เรียนธรรมะ ธรรมะคือตลาดแห่งมรรคผลนิพพานแต่มันก็สงสัย

ตัดสินใจลงว่า เอ้า ถ้าครูบาอาจารย์องค์ใดสามารถสอนธรรมะเราให้ถึงเหตุถึงผลเกี่ยวกับมรรคผลนิพพานเป็นที่ลงใจแล้ว เราจะมอบกายถวายตัวต่อครูบาอาจารย์องค์นั้นแล้วสุดท้ายไปหาท่านอาจารย์มั่นอย่างว่า ตั้งหน้าออกแล้วนะนี่ไม่หวังอะไรแล้ว ออกเพื่อความพ้นทุกข์อย่างเดียว

ไปถึงท่านปัญหาที่เราคิดในใจทั้งหมดมันไปอยู่ในท่านหมดแล้ว เหมือนกับท่านกวาดต้อนเข้ามาไว้ในใจท่านหมด พอเราไปถึงท่านก็ใส่ผางเลย ใ้โห เหมือนกับว่าไปบอกกับท่านไว้แล้ว นี่น่า ๆ สงสัยไปไหน เราอยู่กับมรรคเราอยู่กับผล เราอยู่กับกิเลสตัณหากิเลสตัณหากับมรรคกับผลอยู่ด้วยกัน จิตใจดวงเดียวกัน สัจธรรมอยู่ตรงจุดเดียวกัน เอาละที่นี้ ชยบัลลังก์ ๆ เอ้า แก้กิเลสให้ได้ไม่ต้องถามมรรคผลนิพพาน ฟาดมันลงไป คุ้มเด็ดแผ่ร้อน บัง ๆ ๆ จิตมันก็ถึงก็กลาย

เอาที่นี้หายสงสัย เอาละที่นี้ย้อนมาหาเจ้าของที่นี้จะจริงไหม ต้องจริงไม่จริงไม่ได้ นั่นมันรับกันขนาดนั้นนะ เราหาความจริงอย่างนี้แท้ ๆ นี่มาเจอความจริงแล้วต้องจริง ไม่จริงไม่ได้ เอ้า ตายก็ตายตั้งแต่บัดนี้ต่อไป นั่นละที่ผมมันหนักจริง ๆ ตั้งแต่บัดนั้นเลย เรื่องความเพียร แหม คิดย้อนหลังกลัวนะ กลัวเจ้าของ หมุนตัว ๆ ๆ

แปลกจริงเวลาเราเอาจริงเอาจัง ตั้งแต่อยู่เรียนหนังสือจิตก็ไม่เห็นเป็น เวลาออกปฏิบัติตอนจะเอาจริงเอาจังมันจะมีมารนะหรือยังงี้ ได้ยินเสียงผู้หญิงก็ไม่ได้นะ ทำไม่เรื่องของราคะมันเย็บทันที ๆ เลยจนเรางเหมือนกัน เอ้า เราก็ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมไม่เคยสนใจกับผู้หญิงเลย ทำไม่เพียงได้ยินเสียงผู้หญิงเท่านั้นมันก็เย็บ แต่มันเย็บอยู่ภายในจิตต่างหากนะ มันเย็บ ๆ ๆ ของมัน เอ๊ะ ชอบกลว่ะ ทำไม่มันเป็นอย่างนี้ ก็ยิ่งยับเข้า

แต่เวลามาพิจารณาทีหลังไม่ใช่อะไรนะ คือเรามีสติตั้งบ้างเวลาเย็บออกไปมันรู้ รู้ได้ง่ายพูดง่าย ๆ เท่านั้นละ ไม่ใช่เราเป็นอย่างนั้นมันกลับกำเร็บขึ้นมาก็ไม่ใช่ เวลาผ่านไปถึงรู้ อ้อ แต่ก่อนจิตของเรามันมีดีมันดำมันไม่รู้เรื่องรู้ราวเหมือนหลังหมี่นี่แล้ว มันจะไปทราบอะไรสีขาวสีด่างสีอะไร มันเป็นหลังหมี่เสียหมด ที่นี้พอเราผ่านไปแล้วค่อย ๆ รู้เวลาจิตละเอียดเข้ามันรู้ได้เร็ว เป็นเหมือนกับว่ามันแสดงกิเลสขึ้นอย่างรวดเร็ว เย็บเท่านั้นละพอให้รู้ ไม่เลยจากนั้น จึงได้เร่งกันใหญ่

โห ทุกข์จริง ๆ อย่างทุกวันนี้ไม่ได้ หนึ่ง สุขภาพร่างกายไม่อำนวย กำลังวังชาไม่มี แต่ พุงกันอยู่ขนาดนี้มันยังคอยแต่จะล้มนั้น ทุกวันฉันอะไรมีแต่บำรุงนะก็ไม่เห็นได้เรื่องได้ รวามันคอยแต่จะล้มนอนอยู่เรื่อย ๆ ทำล้มนั้น ๆ คือทำนอน แต่ก่อนจะไปบำรุงมันได้หรือมี แต่จะกดหัวมันลงเรื่อย ๆ มันหนักไปเรื่อย ๆ ๆ ความลำบากลำบากขนาดไหนพาดกันลง เรื่อย ส่วนมากมันหนักอดอาหารนะผมจนท้องเสีย มันเป็นนิสัยเจ้าของไม่ทำอย่างนั้น ไม่ได้ไม่เห็นผลประจักษ์ ทำอย่างนั้นมันดีจึงได้เอากันอย่างหนัก ๆ เรื่อย ๆ มาเลย

แต่มันผลอดตัวมาติดสมาธิอยู่ตั้งหลายปี ๕ ปีผมนะ สมาธินี้โกหกยากกว่านั้นเลย มันอาจ หาญจริง ๆ นี่เรื่องสมาธิ ใครจะมาโกหกยากเหลือเกิน โกหกเราเรื่องสมาธิเป็นยังไง ๆ คือมันซ้ำของของมันขนาดนั้น ลงเมื่อไรก็ได้ขนาดนั้นละ ซึ่งแต่ก่อนมันลงได้เมื่อไร เวลามันชำนาญของมันพอแล้ว โห้โห้ พอนั่งกำหนดปั๊บนี่เอื้อย.....แล้วเจ็บบเลย แต่ ก่อนมันทำไม่ได้ จึงเรียกว่าชำนาญ เข้าไปเจ็บบอยู่นั้นเสีย จนถูกพ่อแม่ครูอาจารย์ชานา มันถึงได้ออก พอออกก็เตลิดเลยมันไม่พอตินิสัยเรา ทางด้านปัญญาที่จลิมวันลิมคืน ลิมหลับลิมนอนไป นอนก็ไม่หลับ เรื่องอสุภะอสุภังนี่มันชำนาญจริง ๆ นะ

ไม่ว่าอะไรฝึกมันชำนาญทั้งนั้น ดูเขาต่อมวอยกันซี เขาฝึก-เขาฝึกกับอะไร เตะลมเตะ แล้งไปอย่างนั้น เตะกระสอบทรายกระสอบอะไรไป ต่อไปก็ขึ้นเตะคนต่อมวอยคนละซี เมื่อ ชำนาญเข้าก็เป็นแชมป์กันได้ นี่ก็เหมือนกันฝึกเข้า ๆ สมาธิก็ชำนาญเป็นแชมป์สมาธิ ถึงขั้นปัญญามันก็ชำนาญเข้าเป็นแชมป์ขั้นปัญญา หมุนตัว คือความลงใจเรื่องมรรคผล นิพพาน ลงจริง ๆ ถึงใจจริง ๆ ไม่สงสัย มีแต่จะเอาให้รู้ นั่นซึ่งกำลังของจิตมันถึงได้หมุน ไม่มีปราณีปราศัยเจ้าของเลย แต่ก็สมเหตุสมผลคือร่างกายตอนนั้นมันก็พร้อม ต้องได้ กดมันไว้ร่างกายมันมีกำลัง ต้องกดมันไว้ด้วยการอดอาหาร นอกจากกดไว้ด้วยการอด อาหารแล้วยังเพื่อการบำเพ็ญธรรมด้วย การอดอาหารมี ๒ ประการเราเห็นประจักษ์ใน ตัวของเราเอง

การอดอาหารภาวนาสะดวงสบายคล่องตัว ใจก็เอากองงานใจเอาจริง ๆ กำลังของ ใจพาให้ธาตุขันธ์ล้มนั้นไปตามเลย จึงต้องหมุนไปตามมันไม่หมุนไม่ได้ ความมุ่งมั่นมันรุนแรง ทุกข์ยากลำบากแค่ไหนมันไม่สนใจ มีแต่จะเอาให้ได้ ๆ นี่ละความมุ่งมั่นมันมีพลังมาก ความเพียรก็ต้องเป็นไปตามนั้น สำคัญความต้องการความอยากได้ความอยากรู้อยาก

เห็นมีกำลังมากเพียงไร นั่นจะเป็นเครื่องประกาศให้ทราบชัดเจนว่า ความเพียรจะต้อง
เป็นไปตามนั้นโดยไม่ต้องสงสัย เราเห็นของเราเอง มันอยู่เฉย ๆ ไม่ได้เพราะมันอยาก
พาดเสียเต็มเหนี่ยวความอยากความมุ่งมั่น

ถ้ามาเทียบอย่างทุกวันนี้แล้วร่างกายก็หมดกำลังของมันจะทำอย่างนั้นได้อย่างไร เป็น
คนละโลกแล้วมันคอยแต่จะล้มอยู่แล้ว พยุงมานี้ก็จะล้ม ๆ จุดสำคัญก็คือว่าความมุ่ง
มันอย่างนั้นก็ไม่มี มันหมดไปเลยจะว่าไง หมดจริง ๆ ก็บอกว่าหมด ความมุ่งมั่นเพื่อ
มรรคผลนิพพาน อยากรับอรหัตตอรหันต์มันก็หมดและหมดโดยสิ้นเชิงด้วยไม่ใช่หมด
ธรรมดา หมดอย่างหายสงสัยด้วย แล้วจะเอาอะไรไปหมุนหาอะไรอีก ความเพียรเพื่อ
อะไร มุ่งมัน มุ่งมันเพื่ออะไรมันก็ไม่มี สมมุติว่าให้เราไปทำอย่างนั้น ใฮ้ย ไม่ได้ ตายก่อน
ยังไม่ได้ทำ ยังไม่ทันลงมือทำมันจะตายก่อน

มันไปเต็มเหนี่ยวของมันแล้วก็หยุดก็เลย สติปัญญาที่หมุนเป็นธรรมจักรไม่มีวันมีคืน
เว้นแต่หลับเท่านั้น ก็ยังดับเครื่องก็ลงไปพร้อม เหมือนกับว่าปิดเครื่องทำงานโรงงาน
ของจิต หยุดก็เครื่องก็หยุดหมด อันนี้มันก็หยุดก็ของมันหมดเลย เป็นคนละคนทีนี้
มหาสติมหาปัญญาหยุดก็ไปไหนไม่รู้ เพราะอันนั้นมันหมุนเพื่อจะทำลายอันนี้ เมื่อไม่
มีอะไรทำลายก็หมดปัญหา

จากนั้นมาแล้วความเพียรก็อย่างว่านั่นแหละ ก็ทำเป็นความเหมาะสมของเจ้าของเอง
ไม่ว่าอิริยาบถใดทำความเพียรก็เป็นความเหมาะสมกับเจ้าของเอง ไม่ใช่เพื่อบังคับ
บัญชาเหมือนแต่ก่อน ไม่ได้บังคับ อยากรับธรรมเมื่อไรก็เดิน นั่งภาวนาเราก็นั่งตาม
ความเหมาะสมจิตใจธาตุขันธ์ของเรา ต้องการเมื่อไรก็ทำ ไม่ได้ทำด้วยการกดขี่บังคับหรือ
ทำด้วยความมุ่งมั่นอะไรอย่างนั้นไม่มี จิตใจไม่มีอะไรมาตีมาตีมันพอที่ เอ๊ะ ทำไมเป็น
อย่างนี้

นี่เราถึงได้เห็นคุณค่าของธรรม ธรรมที่ครองใจเต็มที่แล้วมีคุณค่ามหาศาลประมาณไม่
ได้เลย ในขณะที่เดียวกันก็เห็นโทษของกิเลสที่มันเคยครองหัวใจมา เขี่ยบย่ำทำลายจิต
ใจได้รับความบอบช้ำมากี่กัปกี่กัลป์แล้ว เห็นอย่างเต็มหัวใจอีกเหมือนกัน ความเห็น
โทษของกองทุกข์ที่กิเลสผลิตขึ้นมา ความเห็นคุณค่าของธรรมที่ฝ่ายมรรคผลผลิตขึ้นมา เป็น

ผลแห่งกรรมอันเป็นที่พึงใจ มันก็เห็นอย่างถึงใจด้วยกันทั้งสองอย่าง แล้วจะเอาอะไรมา
สงสัยที่นี่ จะสงสัยอะไร เอาอะไรมาสงสัย

ทุกสิ่งทุกอย่างมองด้วยตาเนื้อก็มองเห็นอยู่นี้ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสมันมีมาแต่
ดั้งเดิม เราไปสำคัญมันหมายเมื่อเวลาไปเจอเข้า เช่นได้เห็นได้ยินอะไรมาสัมผัสนี้ก็จิต
นั่นแหละมันปรุงขึ้นหลอกตัวเองอยู่นั้น อันนั้นดีอันนี้ไม่ดี อันนั้นสวยอันนี้ไม่สวย อันนั้น
น่ารักอันนี้น่าชัง มีแต่เรื่องของขันธไปหลอก สิ่งเหล่านั้นมันอยู่ตามธรรมชาติของมัน มัน
ไม่รู้ความหมายของมันด้วยซ้ำไป

จิตเป็นเจ้าของตัวหลอกตัวหลอน มันหลอกอยู่นั้นแหละกิเลสพาหลอก หลงมันไม่เคยเห็น
โทษแห่งความวาทภาพของตัวเอง สติปัญญาเท่านั้นจะเห็นโทษแห่งความวาทภาพของ
ตัวเอง ตามกิเลสทัน มันปรุงขึ้นมาอย่างนั้นมันทันกัน ๆ หลอกแบบไหน เอ้า พับ ๆ ๆ ทัน
กัน ๆ คิดดูอย่างที่ว่านั่น เลืออย่างนี้ พอมันปรุงขึ้นมาเป็นภาพเลื่อพับดับปั๊บ นี่เลื่อตัวนี้
เลื่อตัวสังขารนี้ต่างหาก แน่ะมันรู้เสีย

สมมุติว่ามองเห็นผู้หญิงว่าสวยว่างามนี้ ขึ้นพับอย่างนี้ หือ ก็ตัวสวยนี้ ตัวนั้นก็ไม่ได้เห็น
เป็นอะไร อยู่ตามสภาพดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นรูปเป็นภาพอยู่อย่างนั้น ตัวนี้ตัวสำคัญตัว
วาทภาพอยู่นี้ขึ้นตรงนี้ พอมันปรุงพับขึ้นมาสติมันรู้ทันที ๆ แล้วดับพับไปเลย นี่ตัว
สังขารนี้ตัวสวยตัวหลอกใจ ตัวไม่สวยคือตัวสังขารนี้ แน่ะมันเห็นโทษตรงนี้ ไม่ได้เห็น
โทษเห็นคุณตรงนั้น มาเห็นโทษตรงนี้แล้วจะไปไหน ถึงขั้นรู้ของมันมันรู้อย่างนั้น จึงว่า
โง่ มันหลอก ปล่อยให้กิเลสมันใช้ขันธเป็นเครื่องมือหลอกเอาเสียจนหัวจมดินไป เป็น
อย่างนั้นละให้พากันพิจารณา

เอาให้มันคว่ำลงให้ได้ คว้ากิเลสลงจากจิตใจแล้ว ธรรมครองใจแล้วแสนสะดวกสบาย
เดือนปีนาที่โง่งสมมุติทั้งหมดจะไม่มีปัญหาเข้าไปยุ่งใจเลย เพราะใจไม่ไปยุ่งกับเขา
เหตุที่ใจไปยุ่งเพราะกิเลสพาชักจูงหรือลากไปยุ่ง เมื่อตัวลากตัวจูงไม่มีแล้วจิตก็เป็นจิต
กลายเป็นธรรมทั้งแห่งไปเสีย หากกรรมหาที่ไหน พอไปเจอใจเต็มดวงแล้วมันก็เท่านั้น
แหละ ปัญหาคำว่าธรรมอยู่ที่ไหนก็หมดไป

ไปหาที่ไหนใครเป็นคนรู้ธรรมอยู่เวลานี้ ใครเป็นคนสัมผัสธรรม ใครเป็นคนอยู่กับธรรม ธรรมคืออะไรมันก็รู้อยู่กับใจนั้นเสีย จะหลงไปไหน ตะครุบเงาไปไหน เห็นตัวมันแล้วยัง หาตะครุบเงาอยู่หรือ ไปตามรอยมันที่ไหน รอยก็อยู่กับตัวมันแล้วนี่ ที่แรกก็ตามรอยไป ๆ เหมือนกับตามรอยโค เมื่อไปถึงตัวโคแล้วก็หมดปัญหาเรื่องการที่จะตามรอยโค ถึง ธรรมแท้แล้วก็หมดปัญหาในการที่จะตามด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามร่องรอยของความจริง เข้าไปจนถึงความจริงอย่างเต็มที่แล้ว ปัญหาการตามรอยก็หมด ก็มีเท่านั้นจะว่าไง ให้พากันตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ

ความคิดใดที่มันเป็นแง่โลกเข้ามาเสียดแทงจิตใจที่เป็นเหมือนลูกศร ให้รีบถอดถอนทันที บังคับทันที มันฝันมันอยากจะได้จะอ่านขนาดไหนให้ทราบว่าคุณอยากนี่คือตัวข้าศึกกำลังตั้งหน้าขึ้นมา ให้รู้อย่างนั้นและปราบมันอย่าเสียดายมันเป็นอันตราย แล้วค่อยปราบมันได้ ปราบด้วยสติปัญญานั้นแหละ หักห้ามแล้วยังไม่แล้ว สติปัญญาชุดคันตามตีต้อนอีก นั่นจึงชื่อว่าผู้รักษาตน ผู้ต้องการความพ้นภัย

มันจำเจมาเสียพอแล้ว เข็ดก็เข็ดแล้วเรื่องเกิดเรื่องตาย เกิดที่ไหนตายที่นั่น เกิดที่ไหนทุกข์ที่นั่น ทุกข์ตามไปกับความเกิดนั้นแหละ ท่านจึงว่า **ทุกข์ นตฺถิ อชาตสฺส** ทุกข์ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่เกิด เกิดมาแล้วก็สังขารพาให้เกิดอีก เกิดปรุงแต่งอย่างนั้นอย่างนี้ก็เป็นทุกข์กับมันอีก นอกจากเกิดเป็นรูปเป็นกายมาแล้ว

เพราะฉะนั้นคำว่า **ทุกข์ นตฺถิ อชาตสฺส** จึงได้ทั้งสองแง่ ทุกข์ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่เกิดเป็นภพเป็นชาตินี้ประการหนึ่ง ย่นเข้าไปภายในก็คือว่า สังขารที่เป็นตัวสมุทัยไม่มีทางเกิดได้แล้วมันก็ดับ **เตสํ รูปสโม สุขो** ความระงับดับเสียซึ่งสังขารเป็นความสุขอันยิ่งใหญ่ สังขารตัวนี้สังขารตัวสมุทัยนี้เองตัวใหญ่นั้น ถูกทำลายลงไปแล้วด้วยธรรมจักรคือมัชฌิมาปฏิปทา **เตสํ รูปสโม สุขो** การระงับดับเสียซึ่งสังขารทั้งหลายเหล่านั้นเป็นความสุขอันยิ่งใหญ่ ดับที่ตรงนี้ตรงสังขารที่มันปรุงอยู่นี้ สังขารสมุทัยบังคับให้มันปรุงมันแต่งมันสำคัญมันหมาย

สังขารนี้ไปดับมันได้ยังไงมันเกิดมาแล้วนี้ไปดับได้ยังไง ความดับจริง ๆ ก็ดับตรงนี้ซิ จากนี้ก็ไม่ปัญหาอะไรแล้ว พอดับสังขารข้างในซึ่งเป็นตัวสมุทัยนี้แล้วเรื่องสังขารชั้น

ไม่มีปัญหาอะไร มันก็ดูก็ดึก ๆ อยู่เหมือนกับหางจิ้งเหลนขาดมันไม่มีเจ้าของ เรารู้ทันมันแล้วก็ไม่เห็นมีปัญหาอะไร มีแต่เรื่องดูก็ดึก ๆ จนกว่าถึงวันมันจะสลายกัน สลายไปแล้วก็หายความรับผิดชอบ ว่าหายห่วงก็ไม่ว่าเพราะเราไม่ห่วงอยู่แล้วนี่ ไม่ห่วงไม่ห่วงแล้วนี่ แต่ความรับผิดชอบมี หายไปหมดปัญหา หมดความรับผิดชอบแล้วที่นี้ สมบูรณ์พูนผลไม่ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งใดขึ้นชื่อว่าสมมุติ